

Araştırma Makalesi/Research Article

Atatürk Dönemi Yerli Malı Kullanımı ve Milli Tasarruf Çabalarında Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'nin Yeri ve Faaliyetleri (1929-1938)

Derya Çakıcı*

(ORCID: 0000-0002-8251-4931)

Makale Gönderim Tarihi
30.07.2023

Makale Kabul Tarihi
29.09.2023

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Çakıcı, D., "Atatürk Dönemi Yerli Malı Kullanımı ve Milli Tasarruf Çabalarında Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'nin Yeri ve Faaliyetleri (1929-1938)", *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8/ Özel Sayı: Dr. Recep Yaşa'ya Armağan: 2339-2373.

APA: Çakıcı, D. (2023). Atatürk Dönemi Yerli Malı Kullanımı ve Milli Tasarruf Çabalarında Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'nin Yeri ve Faaliyetleri (1929-1938). *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8 (Özel Sayı: Dr. Recep Yaşa'ya Armağan), 2339-2373.

Öz

Türk Kurtuluş Savaşı'nın başarıyla sonuçlanmasının ardından ulusal bir ekonomi oluşturma yönündeki ilk adım, 17 Şubat 1923'te İzmir İktisat Kongresi'nin düzenlenmesi olmuştur. Kongrede, bütün ekonomik girişimlerin piyasa kurallarına uygun olarak yapılması ve devletin ekonomiye müdahalesinin en aza indirmesi gerektiği kabul edilmiştir. Ancak 1929 yılında New York borsasında patlak veren bir kriz, bir anda bütün dünyayı etkisi altına almıştır. Türkiye'yi de olumsuz etkileyen krizin ardından liberal ekonomik modelden, devletçilik uygulamasına geçiş başlatılmıştır. Bu bağlamda 1929 yılında bizzat devlet desteğiyle Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti kurulmuştur.

* Dr., Araştırmacı, Türkiye, deryatatlidil61@yahoo.com.tr.
PhD., Independent Researcher, Turkey.

Cemiyetin ortaya çıkmasındaki asıl amaç ise halka tutumlu olmayı, tasarruf yapmayı ve yerli malı kullanmayı özendirmektir. Hükümetin ihtiyacı olan sermaye için tasarruf politikasını öne süren cemiyet, iç piyasayı genişletmek ve ihracatı artırmak için de yerli malı ve sergi politikasını ortaya atmıştır. Cemiyet, düzenlediği kongrelerle de hükümetin millî iktisat politikasını belirlemesine katkıda bulunmuştur. Bu çalışmada bahsi geçen cemiyetin kuruluşu ve faaliyetleri, arşiv kaynakları ve dönemin basın-yayın organları doğrultusunda incelenerek ortaya koyulmaya çalışılmıştır. 1923-1938 arasındaki süreci ele alan çalışma, dönemin ekonomik sorunlarını ve bu sorunlara karşı üretilen çözüm politikalarını farklı bir bakış açısıyla yorumlayarak literatüre katkı sağlamayı amaçlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Ekonomik Kriz, Cemiyet, Tasarruf.

The Place and Activities of the National Economy and Savings Society in the Efforts for the Use of Domestic Goods and National Savings in the Atatürk Period (1929-1938)

Abstract

After the successful conclusion of the Turkish War of Independence, the first step towards creating a national economy was the convening of the Izmir Economy Congress on 17 February 1923. At the Congress, it was accepted that all economic enterprises should be made in accordance with market rules and that the intervention of the state in the economy should be minimized. However, a crisis that broke out in the New York stock market in 1929 suddenly affected the whole world. After the crisis, which negatively affected Turkey, a transition from liberal economic model to statism was initiated. In this context, the National Economy and Savings Society was established in 1929 with the support of the state itself. The main purpose of the establishment of the society was to encourage the people to be frugal, to save money and to use domestic goods. The society, which put forward the policy of saving for the capital needed by the government, also put forward the policy of domestic goods and exhibition in order to expand the domestic market and increase exports. The congresses organized by the society contributed to the formation of the national economic policy of the government. In this study, the establishment and activities of the aforementioned society have been tried to be revealed by examining the archival sources and the media organs of the period. The study, which deals with the process between 1923 and 1938, aims to contribute to the literature by interpreting the economic problems of the period and the solution policies produced against these problems from a different perspective.

Keywords: Turkey, Economic Crisis, Society, Savings.

Giriş

Mustafa Kemal Paşa liderliğinde başlatılan Türk Kurtuluş Savaşı'nın başarıyla sonuçlanmasının ardından henüz idari yapı belirlenmeden, ülkenin ekonomik sorunlarını görüşmek ve çözüm bulabilmek için bir iktisat kongresinin toplanmasına karar verilmiştir. Lozan Konferansı'nın ekonomik anlaşmazlıklar yüzünden ara verdiği bir dönemde İzmir'de düzenlenen iktisat kongresi, Batılı Devletlere yeni Türkiye'nin hem güçlü ve bağımsız bir devlet olduğunu hem de iktisadi bağımsızlığından ödün vermeyeceğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

17 Şubat 1923'te başlayan Türkiye'nin ilk iktisat kongresine, memleketin her bir yerinden ve çeşitli meslek gruplarından katılım olmuştur. Kazım Karabekir başkanlığında toplanan kongreye 1.135 delege ve 3.000'den fazla dinleyici katılmıştır.¹ Mustafa Kemal Paşa'nın açış konuşmasıyla başlayan kongrenin amacı, Türkiye'nin ekonomik yapısını belirlemek ve ekonomik kalkınmaya hızlandıracak tespitlerde bulunmaktı. Tam bağımsızlığın sağlanması için millî egemenliğin ekonomik egemenlikle desteklenmesi gerektiğini savunan Mustafa Kemal Paşa, kongreyi Misak-ı Milli ve Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun ilk temel taşlarının atıldığı Erzurum Kongresi'ne benzetmiş ve İzmir İktisat Kongresi ile de memleketin ve milletin yararına önemli adımlar atılacağını vurgulamıştır.²

Kongrede tarım, sanayi, madencilik ve ulaşımın gelişmesi için önemli kararlar alınmıştır. Ayrıca kabul edilen kararların çoğu bir sonraki süreçte Türkiye'nin ekonomi politikasına yön vermiş ve özel teşebbüse teşvik eden kanunların çıkarılmasına temel dayanak olmuştur.³ Kongrede, bireysel çalışma özgürlüğü kabul edilmiş, tekelleşmeye karşı çıkılmış, tütün ekimine ve ticaretinin yapılmasına müsaade edilmiş, Aşar vergisinin kaldırılması planlanmış ve yabancı sermayeye imkân

¹ Afet İnan, *İzmir İktisat Kongresi: 17 Şubat- 4 Mart 1923*, Ankara, 1989; Gündüz Ökçün, *Türkiye İktisat Kongresi 1923 İzmir*, Ankara, 1981, s. 29-63; Yahya Sezai Tezel, *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi*, Ankara, 1986, s. 131.

² Hüseyin Yücel, *Cumhuriyet Ekonomisinin Kuruluşu ve Gelişimi*, Ankara, 2017, s. 63.

³ Feyzullah Ezer, "Dünya Ekonomik Krizi Sonrası Türkiye'nin Devletçiliğe İntikali ve İzlemiş Olduğu Kalkınma Politikaları", *Turkish Studies-Historical Analysis*, 10/4, (2019), s. 837.

tanınmıştır.⁴ Kongrede kabul edilen kararların büyük bir kısmı kısa bir süre içerisinde uygulamaya koyulmuştur. Örneğin, 1924 yılında Cumhuriyet'in millî sermaye ile desteklenen ve ilk girişimi olan İş Bankası kurulmuştur.⁵ 1925 yılında Aşar vergisi kaldırılmış, 1924'te tütün tekeline hâkim Reji İdaresi'nin imtiyazına son verilmiş, 1927 yılında da Teşvik-i Sanayi Kanunu kabul edilmiştir.⁶ İktisat Kongresi ile özel girişimi ön plana çıkaran, aynı zamanda yabancı sermayeye kapalı olmayan bir ekonomi politikası benimsenmiştir. 1923-1929 arası uygulanan ekonomi politikaları genel olarak kongre kararlarıyla paralel olarak yürütülmüştür.

Lozan Antlaşması'nda iktisadi hükümlerin yer aldığı 28. madde ile kapitülasyonlar kaldırılmıştır. Serbest Ticaret Antlaşmaları geçersiz sayılmış ancak dış ticarete egemenlik sorunlarına yol açan gümrük politikaları ve Osmanlı borçları konusu Türkiye'nin istediği yönde neticelenmemiştir. Antlaşmaya ek olarak kabul edilen Ticaret Sözleşmesine göre; "Osmanlı Devleti'nin 1916 yılında yabancı devletlere uyguladığı gümrük tarifeleri Ağustos 1928'e kadar geçerli olacaktır."⁷ 1929 yılı itibarıyla üzerindeki ekonomik kısıtlamalardan kurtulan Türkiye, gümrük vergilerinin tespitinde serbestçe karar verme yetkisine sahip olmuştur.

1929 yılında New York borsasının patlak vermesiyle başlayan Dünya Ekonomik Krizi, kısa bir süre içerisinde bütün dünya ülkelerini etkisi altına almıştır.⁸ Özellikle hammadde ve tarımsal ürün fiyatlarında yaşanan keskin düşüş, tarım ürünleri piyasalarını durma noktasına getirmiştir. Ekonomik kriz Türkiye'de ilk olarak dış ticaret açığı ve paranın değer kaybetmesiyle kendini göstermiştir. Hammadde

⁴ Erdinç Tokgöz, *Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-2001)*, Ankara, 2001, s. 41-42.

⁵ Şafak Altun, *İlk Hedef Akdeniz'di İkinci Hedef İktisat*, İstanbul, 2007, s. 94; M. Halis Özer, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Millî Tüccar Oluşturma Çabalarında İş Bankasının Rolü", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69/2, (2014), s. 353; Yüksel Ülken, *Atatürk ve İktisat, İktisadi Kalkınmada Etkinlik Sorunu ve Eklektik Model*, Ankara, 1981, s. 88.

⁶ Erdoğan Öner, *Mali Olaylar ve Düzenlemeler Işığında Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet Döneminde Mali İdare*, Ankara, 2001, s. 423; İsmail Türk, "Atatürk ve Türk Mali Sistemi", *Atatürk Dönemi Ekonomi Politikası ve Türkiye'nin Ekonomik Gelişimi*, Ankara, 1982, s. 10.

⁷ Yücel, *a.g.e.*, s. 68.

⁸ Gülten Kazgan, *Ekonomide Dış Açık Büyüme*, İstanbul, 1988, s. 76; Tevfik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)*, İstanbul, 2004, s. 341.

fiyatlarındaki düşüş Türkiye'nin ihraç ürün fiyatlarını olumsuz etkilediği gibi aynı zamanda dış ticaret açığının da ortaya çıkmasına sebep olmuştur.⁹ Diğer yandan 1929 yılında Türkiye'nin yeni ve korumacı gümrük tarifelerini yürürlüğe koyacağını bilen yabancı tüccarların çok miktarda ürün ithal etmeleri, dış ticaret açığını neredeyse iki katına çıkarmıştır.¹⁰

Türkiye, krizin ortaya çıkardığı bu olumsuz durumdan kurtulabilmek için bir takım önlemler almıştır. Bu bağlamda 20 Şubat 1930 tarihinde 1567 sayılı kanun çıkarılmıştır. Kanuna göre devlet, Türk parasının kıymetini korumak için bütün mal, evrak ve paranın Türkiye'ye giriş çıkışında her türlü tedbiri alabilecek, kanuna uymayanlara da cezai işlem uygulayacaktı.¹¹ Alınan tedbirlerden biri de 11 Haziran 1930 tarihinde çıkarılan 1715 sayılı kanun ile T.C. Merkez Bankası'nın kurulmasıdır. Kanunla birlikte, Türk parasının kıymetini koruma görevi bankaya verilmiştir.¹² 1930 yılına kadar Türk parası İngiliz Sterlini karşısında düşmeye devam ederken, 1931'den itibaren de sürekli artmaya başlamıştır.

Hükümetin kriz döneminde dış ticaret dengesini kontrol altında tutabilmek için uyguladığı bir diğer politika da halkı yerli malı kullandırmaya ve tasarruf etmeye özendirmek olmuştur. Yerli malı kullanımını yaygınlaştırmak ve tasarruf politikasını geniş halk kitlelerine benimsetmek amacıyla da bizzat devlet desteğiyle 12 Aralık 1929'da Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti teşkil edilmiştir. Cemiyetin yürüttüğü faaliyetler ile birlikte ithalat azalacak, dış ticaret açığı kapanacak ve böylece Türk parasının kıymeti korunacaktı.¹³

Yeni kurulan cemiyet, Türkiye'nin ekonomik problemler yaşadığı bir dönemde faaliyete başlamıştır. Cemiyetin kuruluş amacı, Türkiye'nin

⁹ Mustafa A. Aysan, *Atatürk'ün Ekonomi Politikası*, İstanbul, 1980; Stefanos Yerasimos, *Az gelişmişlik Sürecinde Türkiye, I. Dünya Savaşı'ndan 1971'e*, Çev. Babür Kuzucu, İstanbul, 1989, s. 116; Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi, Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938)*, 3. Kitap, I. Bölüm, Ankara, 1995.

¹⁰ Çağlar Keyder, *Dünya Ekonomisi İçinde Türkiye (1923-1929)*, İstanbul, 1993, s. 97.

¹¹ "Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun", *T.C. Resmi Gazete*, 20 Şubat 1930.

¹² "Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu", *T.C. Resmi Gazete*, 30 Haziran 1930.

¹³ Yaşar Semiz, *Atatürk Döneminin İktisat Politikası Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti*, Konya, 1996, s. 51-60.

ekonomik kalkınmasına yardımcı olmak ve geniş halk kitlelerinin de katılımıyla birlikte ekonomide yeni gelişmeler kaydetmekti.¹⁴ Mustafa Kemal Atatürk'ün cemiyetin kuruluşuna öncülük etmesi, dönemin ileri gelen aydınları ve siyasilerin de cemiyete üye olması, basında cemiyetin faaliyetlerine geniş yer verilmesi, halkın cemiyete olan ilgisini daha da arttırmıştır.

Cemiyetin faaliyetleri doğrultusunda 1930 yılından itibaren özellikle mektep, üniversite, halkevi gibi halkın yoğun katılımının olduğu mekânlarda Yerli Malı ve Tasarruf Haftaları kutlanmış, konferanslar düzenlenmiş, yurtiçi ve yurtdışında sergi çalışmaları yapılmıştır. Böylece hem yerli ürünler halka tanıtılmış hem de hükümetin ekonomi programlarına katkıda bulunulmuştur.

Bu çalışmada, bahsi geçen cemiyetin kuruluşu, ekonomik krizin etkisinden kurtulmak için yürüttüğü faaliyetleri dönemin arşiv kaynakları ve basın yayın organları kullanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Cemiyetin Kuruluşu ve Teşkilatlanması

1929 yılında bütün dünyada etkili olan Ekonomik Kriz, Türkiye'nin ekonomisi üzerinde de birçok yıkıcı etkiye sebep olmuştur. Türkiye'de daha çok liberal olarak tanımlanan bir ekonomi modelinin takip edildiği o yıllarda, kriz ile birlikte devletçilik politikasına geçiş başlamıştır.¹⁵ 12 Aralık 1929'da TBMM'de uzun bir konuşma yapan Başvekil İsmet İnönü, krizin Türkiye ekonomisine verdiği zararlar üzerinde durmuştur.

İlk olarak millî para üzerindeki düşüncelerini açıklayan İsmet Paşa, Türk parasının neden değer kaybettiği yönünde önemli açıklamalarda bulunmuştur. Ülkenin büyük bir savaştan çıktığını ve ardından birçok ihtiyacı olduğunu ve bu ihtiyaçların da yabancı ülkelerden tedarik edilmek zorunda kalındığını vurgulayan İsmet Paşa, ayrıca Osmanlı'dan

¹⁴ Detaylı bilgi için bkz. *Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Nizamnamesi*, Ankara, 1929; Asım Süreyya İloğlu, *Türkiye Ekonomi Kurumunun Kuruluşu ve 1929-1973 Yıllarındaki Çalışmalarına Toplu Bir Bakış*, Ankara, 1974, s. 7-22; Nurdan Güven Tokar, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Toplumla Bütünleşme Projesi Olarak Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti", *History Studies*, 11/2, (Nisan 2019), s. 662.

¹⁵ Korkut Boratav, *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002*, Ankara, 2004, s. 64-65.

kalan borçların kendilerine zor zamanlar yaşattığını da belirtmiştir.¹⁶ Konuşmasına devam eden İsmet Paşa, ekonomik olarak ileriye gidebilmek için mutlaka tasarruflu ve iktisatlı yaşamak gerektiğini, özellikle kadınların bu konuda dikkatli davranmasını, halkın yerli malı kullanımına özen göstermesini ancak bunu yaparken de yabancı ürünlere karşı boykot uygulanmamasını, devletlerarası alış verişe devam edilmesini vurgulamıştır.¹⁷

İsmet Paşa'nın bu konuşması Türk basınında da geniş yer bulmuş ve konuşmanın halk tarafından büyük bir heyecanla karşılandığı ileri sürülmüştür. Ayrıca yeni bir iktisadi dönemin başladığı ve alınacak tasarruf önlemleri ile millî paranın istikrarının sağlanacağı, bu süreç içerisinde halka çok önemli görevler düştüğü, Türk köylüsünden memuruna, müdürüne, mebusuna kadar herkesin yerli malı kullanacağı, millî görevlerini yerine getirmeyenlere de cezalar verileceği dönemin gazetelerinde sıklıkla vurgulanmıştır.¹⁸

İsmet Paşa'nın 12 Aralık 1929 tarihli Meclis konuşmasının ardından halkı tutumlu yaşamaya ve yerli malı kullanmaya özendirmek amacıyla Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti kurulmuştur.¹⁹ Cemiyetin üyeleri ise şöyleydi: TBMM Başkanı ve aynı zamanda Cemiyetin Başkanı Kazım Özalp; Trabzon Mebusu ve TBMM Başkan Vekili Hasan Saka Bey; Sinop Mebusu Yusuf Kemal Bey; Erzincan Mebusu Saffet Bey; Siirt Mebusu Mahmut Bey; İzmir Mebusu ve İş Bankası Umumî Müdürü Celal Bey; Kırklareli Mebusu ve Himaye-î Etfal Başkanı Dr. Fuat Bey; İzmir Mebusu Rahmi Bey; Kocaeli Mebusu Reşit Saffet Bey; Aksaray Mebusu Besim Atalay Bey; Ziraat Bankası Umumi Müdürü Şükrü Bey; Emlak ve Eytam Bankası Umumî Müdürü Hakkı Saffet Bey.²⁰ Genel Sekreterliğe İzmir Milletvekili Rahmi Bey, Müşavir Müdürlüğüne de Vedat Nedim Tör

¹⁶ *TBMM Zabıt Cerideleri*, Devre: 3, İçtima: 13, C. 1, 12.12.1929, s. 31.

¹⁷ *TBMM Zabıt Cerideleri*, Devre: 3, İçtima: 13, C. 1, 12.12.1929, s. 33.

¹⁸ "İktisadî Seferberlik İlan Edilmiştir", *Yarın*, 13 Kânunuevvel 1929; "Başvekilin Nutku", *Cumhuriyet*, 13 Kânunuevvel 1929.

¹⁹ *T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)*, 490-1-0-0/1-3-16, 12.01.1930; "Ankara'da Bir Cemiyet Teşekkül Etti", *Cumhuriyet*, 14 Kânunuevvel 1929; Doğan Duman, "Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 1/2, (Haziran 1992), s. 129.

²⁰ *BCA*, 490-1-0-0/1-3-16, 12.01.1930.

getirilmiştir.²¹ Ayrıca isteyen herkes cemiyete üye olabilecek, üyeler yerli malı giyecek ve bu konuda da halkı teşvik edecekti.²²

16 Aralık 1929'da kabul edilen nizamnamenin birinci maddesine göre cemiyetin Mustafa Kemal Atatürk'ün himayesi altında kurulduğu ilan edilmiştir. Nizamnamenin ikinci maddesinde cemiyetin merkezinin Ankara olduğu, üçüncü maddede cemiyet üyelerinin isimleri, dördüncü maddede cemiyetin amaçları sıralanmıştır. Buna göre: "Halkı israfla mücadele etmeye ve tutumlu yaşamaya alıştırmak, halkın yerli malını tanımasını ve sevmesini sağlamak, yerli malının çeşitliliğini arttırmak ve kullanım alanını genişletmek, yerli malları yabancı mallarla rekabet edecek boyuta getirmek ve fiyatların da ucuzlamasını sağlamak." Beşinci maddede de cemiyete katılan kadın ve erkeklerin yerli malı kullanımını kabul ettikleri vurgulanmıştır.²³

Nizamnamenin ilanından sonra hızlı bir şekilde teşkilatlanmaya başlayan cemiyet, şubelerin kuruluş aşamasında nelere dikkat etmesi gerektiğini belirlemiştir. Buna göre; herhangi bir yerde cemiyetin amacına uygun olarak çalışmayı kabul eden ve 25 kişiden az olmamak şartıyla kurulan bir şubede, İdare Heyeti kurulacak ve bu heyet ayda en az 2 kez toplantı düzenleyecekti. Ayrıca alınan karara göre de cemiyet üyeleri mevcut eşyalarını eskiyinceye kadar kullanabilecekti.²⁴ Birçok ilde şubeler açmaya başlayan cemiyetin en çok önem verdiği şube ise İstanbul ilinde açılan şube olmuştur.

Meclis Başkanı Kazım Özalp İstanbul'da gazetecilere verdiği bir demecinde cemiyet ile ilgili olarak şöyle demiştir:

"Cemiyete girenler hem yerli malı kullanmayı hem de kullandırmayı taahhüt edeceklerdir. Cemiyet azaları şimdi giydiklerinin yerine ancak yenisini yaptırmaya lüzum gördükleri zaman yerli malı alacaklardır. Zaruret olmadığı halde ecnebi malı alanların kayıtları cemiyetten terkin edilecektir. Artık giyinmek ve gıda hususunda millî mamulatta ihtiyaçlarımızı temin edecek vaziyetteyiz. Gazi hazretleri bu iktisadi faaliyete çok ehemmiyet vermektedir. Diğer memleketler büyük bir

²¹ İlhan Tekeli ve Selim İlkin, *1929 Dünya Buhranında Türkiye'nin İktisadi Politika Arayışları*, Ankara, 1983, s. 92-93.

²² "Gazi ve Yerli Mallar", *Cumhuriyet*, 16 Kânunuevvel 1929.

²³ "Millî Tasarruf", *Cumhuriyet*, 20 Kânunuevvel 1929.

²⁴ "Millî Tasarruf Cemiyeti", *Cumhuriyet*, 21 Kânunuevvel 1929.

taassupla millî mamulâtı kullanmaktadır. Memleketimize amele olarak gelen ecnebiler bile yiyeceklerini dahi kendi memleketlerinden getirmektedirler. Milli İktisat Cemiyeti teşkilatı için memleketin her tarafına tebligat icra edilmiştir. Şubelerin müessisleri kendi mıntıkaları dâhilinde aza kaydı için çalışacaklardır.”²⁵

21 Aralık 1959'da Milli İktisat Cemiyeti İdare Heyeti Üyesi Reşit Saffet Bey İstanbul'a gelmiş ve cemiyetin burada teşkilatlanması için hazırlıkları başlatmıştır. Reşit Saffet Bey, Şehremini Muhittin Bey ile şube teşkilatlanması hakkında görüşmelerde bulunmuştur. Aynı gün basın mensuplarıyla da bir toplantı düzenleyen Reşit Saffet Bey, cemiyetin teşkilatlanması için belediyelere birer tamim gönderildiğini, İstanbul tamimini bizzat kendisinin getirdiğini, İstanbul Ticaret Odası ve diğer büyük teşekküllerden birer murahhas davet edileceğini ve 25 kişi toplanınca da hemen bir İdare Heyeti seçileceğini, seçilen isimlerin genel merkez tarafından onaylanmasının ardından da İstanbul şubesinin faaliyete başlayacağını bildirmiştir.²⁶

Reşit Saffet Bey cemiyetin asıl amacının sadece Türk malının kullanılmasını sağlamak olmadığını, aynı zamanda yerli malının miktarını ve çeşitliliğini artırmak ve fiyatları da olabildiğince ucuzlatmak olduğunu belirtmiştir. Reşit Saffet Bey konuşmasının devamında cemiyetin yabancı ürünlere karşı herhangi bir kastı olmadığını, her ülkenin yaptığı gibi öncelikle yerli malının kullanımının tercih edilmesi gerektiğini, paranın değerinin yükseltileceğini, hayat pahalılığının hafifletileceğini ve işsizlere iş imkânı temin edileceğini belirtmiştir.

Reşit Saffet Bey konuşmasını şöyle tamamlamıştır:

“Cemiyetin asıl manevi vazifesi, milleti israfa karşı mücadeleye, memlekette istihsal olunan mallarla imkân derecesinde iktifa etmeye ve iktisada alıştırmaya davet için büyük bir terbiyevî mücadele yapmaktır. Bunun için konferanslar verilecek ve icap eden makaleler yazılacaktır. Memleketimizin her tarafında bugünlerde faaliyete geçeceğiz.

²⁵ “Milli İktisat Cemiyeti Şehrimizde Teşkilata Başlıyor”, *Milliyet*, 21 Kânunuevvel 1929; “Kazım Paşa Hz. Şehrimizde”, *Cumhuriyet*, 21 Kânunuevvel 1929; “Meclis Reisimiz İstanbul'da”, *Vakit*, 21 Kânunuevvel 1929.

²⁶ “Milli Tasarruf Cemiyeti”, *Cumhuriyet*, 22 Kânunuevvel 1929; “Milli Para Mücadelesi Hararetle Devam Ediyor”, *Vakit*, 22 Kânunuevvel 1929.

Şubelerimiz iktisadi cidalde uhdelerine düşen vazifeleri ifaya başlayacaklardır.”²⁷

Siirt Mebusu Mahmut Bey de Milliyet gazetesinde kaleme aldığı bir yazısında cemiyetin neden kurulduğunu ve hedeflerinin neler olduğunu belirttikten sonra, cemiyetin faaliyetlerinden bahsetmiştir. Buna göre cemiyet, üye alımına devam edecek, konferanslar tertip edecek, halkın yerli malına olan ilgi ve alakasını arttıracak, sergi ve büyük satış mağazaları açacaktı. Mahmut Bey ekonomik kalkınmanın sadece hükümetin çabasıyla değil, bütün halkın katılımıyla sağlanacağını da belirtmiş ve şöyle demiştir:

“Her memlekette bilhassa Türkiye gibi bir halk idaresinde büyük ve millî işler yalnız hükümetin faaliyeti ile başarılamaz. Büyük işlerde muvaffakiyetin şartı ve bütün millet efradının, her nevi teşekküllerin müşterek gaye etrafında toplanmasıdır. Türk milleti vahdet ve tesanüt sayesinde en ağır meseleleri halletmiş bir millettir. Bizi iktisat mücadelesine sevk eden ve bu mücadeleyi behemehâl kazanmaması icap ettiren zaruret, Türkiye’nin istikbaliyle ve istiklaliyle alakadardır. Onun içindir ki halkımızın bu meselede yüksek bir heyecan ve hassasiyet göstereceğine inanmak lazımdır.”²⁸

23 Aralık günü cemiyetin İstanbul şubesi kurulmuş ve İdare Heyeti seçilmiştir. Reşit Saffet Bey nizamname gereğince 25 kişiden fazla üye bulunduğunu ve bu sebeple de 5 kişilik İdare Heyeti’nin teşkil edeceğini belirtmiştir. İdare Heyeti’nin başkanlığına Hakkı Şinasi Bey, sekreterliğe Kemal Salih Bey, veznedarlığa İş Bankası Müdürü Muammer Bey, heyet azalığına da Nakiyye Hanım ve Efzayis Suat Hanımlar seçilmiştir.²⁹

26 Aralık 1929’da ilk toplantısını gerçekleştiren cemiyet, toplantıda ülke genelinde tanınmak ve üye sayısını artırmak için 10 nizamname ve 20 bin taahhüt varakası basılması kararını vermiştir. Taahhütnamelerde üyelere cemiyetin bütün kurallarına tamamen uyulacağına, yerli malı kullanılacağına ve yakın çevrelerinin de kullanması için çaba sarf

²⁷ “Reşit Saffet Bey Teşkilat Yapmak Üzere İstanbul’a Geldi”, *Milliyet*, 21 Kânunuevvel 1929.

²⁸ Siirt Mebusu Mahmut, “Sözden İşe”, *Milliyet*, 22 Kânunuevvel 1929.

²⁹ “Dün Toplanan Müessisler İlk İdare Heyetini İntihap Ettiler”, *Cumhuriyet*, 24 Kânunuevvel 1929. “İstanbul’da Tasarruf Cemiyeti Açıldı”, *Vakit*, 24 Kânunuevvel 1929.

edileceğine dair hükümler imzalatılmıştı.³⁰ Nizamname gereğince cemiyetin üye sayısını arttırabilmek için de partiden, esnaf teşkilatından ve çeşitli kuruluşlardan istifade edilecekti. Ayrıca cemiyet her hafta pazartesi ve perşembe günleri toplanacak ve gündem değerlendirmesi yapacaktı. Cemiyetin ilk ve en önemli hedefinin de israfın önüne geçmek olduğu toplantı sonunda vurgulanmıştır.³¹

Cemiyet bütün yurt genelinde büyük bir ilgi görmüş ve kısa süre içerisinde şube ve üye sayısında ciddi artış sağlanmıştır. Cemiyet kuruluşunun ilk dönemlerinden itibaren her hafta düzenlediği toplantılarda ülkenin iktisadi durumu hakkında değerlendirmelerde bulunmuştur. Özellikle hükümetin önemle üzerinde durduğu yerli kumaştan elbise giyilmesi ve milli tasarruf konusu, cemiyetin her dönem işlediği bir konu olmuştur. Cemiyet bu dönemde yerli malı ile daha ucuza giyinilebileceğini ve yerli besinlerin tüketilerek daha sağlıklı olunacağını kamuoyu aracılığıyla sık sık vurgulamıştır.

Yerli malı kullanımı konusu basın tarafından da sürekli gündemde tutulmuş ve bu konuda hükümete destek verilmiştir. Örneğin Milliyet gazetesinin 15 Aralık 1929 tarihli bir sayısında yerli mal ile ithal mal arasında yüksek oranda fiyat farkı bulunduğu, Avrupa'nın ürünlerine muhtaç olmadan sadece yerli sanayi ile giyim ihtiyaçlarının karşılanabileceği, şapkanın, gömleğin, kravatın, kadın elbiselerinin, ayakkabıların, çorabın kısaca bütün giyim ürünlerinin üretilebileceği vurgulanmıştır.³² Basına yansıyan haberlerin özellikle slogan şeklinde olması ve halkın yürütülen bu kampanyalara dâhil edilmeye çalışılması 1930'lu yıllarda da devam etmiştir. Gerek cemiyetin gerekse basının yoğun çabaları neticesinde köy ve şehirlerde yaşayan insanların çoğu yerli malı ile üretilen giyim ürünlerine büyük rağbet göstermiştir. Aynı zamanda Sümerbank ürünlerinin de halk tarafından aşırı talep görmesi, birçok tüccarın Sümerbank yerli mallar pazarına sipariş vermesine sebep olmuştur. Nitekim bu gibi gelişmeler de Atatürk tarafından büyük memnunlukla karşılanmıştır.

³⁰ "Tasarruf Cemiyeti", *Cumhuriyet*, 27 Kânunuevvel 1929; "Taahhüt Edin", *Milliyet*, 21 Kânunuevvel 1929.

³¹ "Tasarruf Cemiyeti", *Cumhuriyet*, 27 Kânunuevvel 1929.

³² "Büyük Cıdalin Yolunda", *Milliyet*, 15 Kânunuevvel 1929.

Cemiyet'in Faaliyetleri

Yerli Malı ve Tasarruf Haftası'nın Düzenlenmesi (12-19 Aralık)

Yerli malı kullanımı ve milli tasarruf için halkta bilinç oluşturmaya çalışan cemiyet, bu bağlamda bir takım yayınlar hazırlatmıştır. Cemiyetin önemli yayınlarından biri aylık olarak çıkarılan "İktisat ve Tasarruf" dergisidir. 1930-1936 yılları arasında yayımlanan ve baskı sayısı yirmi bini bulan dergi, aynı zamanda "Türkiye'nin en çok basılan ve yayılan propaganda aracı" olarak nitelendirilmiştir.³³ Diğer yandan o dönemde Ankara Ticaret Okulu Müdürü olan Şevket Süreyya Aydemir'e "Mektep Kooperatifçiliği ve Türkiye Ekonomisi" adı altında bir kitap hazırlatılmıştır.³⁴ Bu kitap ile de gençlere kooperatifçilik ve tasarruf düşüncesi aşılanmak istenmiştir. Yine Şevket Süreyya tarafından hazırlanan "Halk için İktisat Bilgisi" kitabı ile de halkın ekonomi bilgisi yükseltmek istenmiştir.³⁵ Ayrıca "Vatandaş Hesabını Bil" gibi sloganlarla, atasözleri ve tasarruf çağrılarıyla da halkta milli tasarruf bilinci yerleştirilmeye çalışılmıştır.³⁶

1929 Ekonomik Krizi'nin ardından yerli malı kullanımı konusu sık sık gündeme getirilmeye başlanmıştı. Çünkü ithal ürünlere harcanan para miktarı devletin dış ödeme dengesini, millî paranın istikrarını ve yeni yatırım imkânlarının gerçekleştirilmesini doğrudan etkilemekteydi. Ancak halkın bir anda alışkanlıklarını değiştirmek ve onları yerli malına alıştırmak kolay bir iş değildi. Nitekim bu konuda dönemin aydınlarından ve ileri gelen devlet adamlarından yardım alınmış ve onların yerli kumaştan elbiseler giydiği halka duyurulmuştur. Örneğin cemiyetin fahri başkanı Atatürk'ün elbiselerini yerli kumaştan diktirdiği, köşkündeki eşyaların yerli malından olmasını istediği basında sık sık gündeme getirilmiştir.³⁷ Ayrıca Başvekil İsmet İnönü'nün, TBMM ve Cemiyet Başkanı Kazım Özalp'ın ve cemiyete üye olan bütün vekillerin de yerli

³³ Melike Aktaş, "Kültürel-Ekonomik Model Çerçevesinde Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Halkla İlişkiler Çalışmaları Üzerine bir İnceleme", *Selçuk İletişim Dergisi*, 13/2, (2020), s. 971.

³⁴ Şevket Süreyya Aydemir, *Mektep Kooperatifçiliği ve Türkiye Ekonomisi*, Ankara, 1933; Aktaş, *a.g.e.*, s. 971.

³⁵ Şevket Süreyya Aydemir, *Halk için İktisat Bilgisi*, Ankara, 1938.

³⁶ Aktaş, *a.g.e.*, s. 971.

³⁷ "Büyük Rehber", *Milliyet*, 21 Kânunuevvel 1929.

kumaştan elbiseler giydiği ve diğer eşyalarını da yerli malından kullandıkları ileri sürülerek, halkın yerli malına olan ilgisi arttırılmaya çalışılmıştır.

Cemiyetin öne çıkan ve en kapsamlı etkinliklerinden biri 1930 yılından itibaren kutlanmaya başlayan Yerli Malı ve Tasarruf Haftası'nın düzenlenmesiydi. İlk olarak 12 Aralık 1930 tarihinde yapılması planlanan Yerli Malı ve Tasarruf Haftası için cemiyet, geniş çaplı bir hazırlık başlatmıştır. 12 Kasım 1930'da bir broşür yayımlayan cemiyet, Yerli Malı ve Tasarruf Haftası için planlanan programın nasıl olacağını duyurmuştur. Programa göre; Yerli Malı ve Tasarruf Haftası 12 Aralık günü başlayacak ve bir hafta sürecektir. Bu hafta boyunca bütün Türkiye'de, okullarda, halkevlerinde ve ocaklarda, camilerde ve diğer millî kuruluşlarda yerli malı ve tasarruf içerikli paneller düzenlenecekti. Ayrıca İstanbul, Ankara ve İzmir Ticaret Odaları, yerli malı ile camekânlarını en güzel şekilde süsleyen mağazalara ödül verecek ve bu işte hakem vazifesi gören halktan 50 kişiye de yerli malından hediyeler dağıtacaktır.³⁸

Cemiyetin kuruluş yıldönümünde yapılan Yerli Malı ve Tasarruf Haftası, 12 Aralık 1930'da Başvekil İsmet Paşa'nın uzun bir konuşması ile başlamıştır. İsmet Paşa konuşmasına, bir sene önce aynı gün Meclis'te büyük bir millî buhranın haberini verdiklerini, millî paranın değerinin düştüğünü, vatandaşların millî paraya ve millî iktisada olan güvenlerinin sarsıldığını hatırlatarak başlamıştır. İsmet Paşa, bir sene içinde alınan önlemlerle birlikte malî ve iktisadi durumun önemli ölçüde düzeldiğini, ancak asıl millî sermayenin halkın tutumuyla ve birikimiyle sağlanacağını vurgulamıştır.³⁹ İsmet Paşa konuşmasına, cemiyetin Ziraat Kongresi düzenleyeceğini, memleketin her köşesinden de bu kongreye katılım olmasını arzu ettiğini belirterek son vermiştir.

Meclis Başkanı Kazım Paşa da Yerli Malı ve Tasarruf Haftası sebebiyle Ankara radyosundan bir konuşma yapmıştır. Kazım Paşa, Türkiye'nin her şehrinde Yerli Malı ve Tasarruf Haftası'nın bir bayram havası niteliğinde

³⁸ "Milli Tasarruf Haftası Yarın Başlıyor", *Milliyet*, 12 Teşrinisani 1930; "Tasarruf Haftası", *Vakit*, 12 Teşrinisani 1930.

³⁹ "İsmet Paşa'nın Nutku", *Milliyet*, 13 Kânunuevvel 1930; "İsmet ve Kazım Paşaların Mühim Nutukları", *Cumhuriyet*, 13 Kânunuevvel 1930; "Başvekil İktisadi İnkişafımızın Çarelerini Güzel Bir Nutukla Anlattı", *Vakit*, 13 Kânunuevvel 1930.

kutlandığını ve bu durumun bir hafta süreceğini, orduda, okullarda, camide, sinemada, radyoda, gazetede yerli malı propagandası yapılacağını belirtmiştir. Haftanın önemine değinen Kazım Paşa, yerli malı kullanmak ve milli tasarruf etmenin millî bir vazife olarak görüldüğünü, tasarruf etmenin bir medenilik alameti olduğunu, yarını düşünmeyen eline geçeni gelişi güzel harcayan kişinin iyi bir vatandaş olmadığını, tasarrufun çok kazanmakla değil, hesaplı harcamakla yapılacağını belirtmiştir.⁴⁰ Millî tasarrufun diğer bir şeklinin de yerli malı kullanmak ile sağlanacağını savunan Kazım Paşa, ülkede yetişen ve yapılan bütün ürünlerin mutlaka sevilmesi gerektiğini, nitekim büyük ülkelerin öyle yaparak iktisadi durumlarını düzelttiğini vurgulamıştır. Kazım Paşa konuşmasının devamında şu sözlerine yer vermiştir:

“Bütün medeni milletlerin vatani bir vazife ve en tabii bir hak olarak tatbik edegeldikleri yerli malı kullanma kaidelerini biz de memleketimizde tatbik başladık. Bu inkılabın en büyük neticesi eskiden yerli malını kapılarından içeriye sokmayan mağazaların cemiyetin tertip ettiği yerli ürünleri ile vitrin müsabakasına büyük bir hevesle iştirakleri ve yerli malı yapan ve satan müesseselerin günden güne tevessü ve tezayütleridir. Anadolu’da eskiden hiç yerli malı getirmeyen tacirler bugün milli fabrikalarımızla iş görmeye başlamışlardır. Bu hareket neticesinde milli sanayimiz gittikçe inkişaf ediyor. Türkiye’de sanayi istihsal 1928 senesine nispetle yüzde 2.25 bir fazlalık gösteriyor. Bu neticeyi yerli malı kullanmak hususunda milletin gösterdiği samimiyet ve dikkate borçluyuz.”⁴¹

Kazım Paşa konuşmasının sonunda her zaman yerli malı kullanımına dikkat edilmesi gerektiğini, yerli malından herhangi bir şikâyeti olanların da cemiyetin Ankara şubesine müracaat etmelerini, nitekim cemiyetin de gereken önlemleri alacağını belirtmiştir.

Millî Tasarruf Haftası’nın ikinci gününde ise cemiyet tarafından düzenlenen vitrin müsabakaları yapılmış ve halk da yerli ürünler ile süslenen vitrinlere büyük ilgi göstermiştir.⁴² Cemiyet de mağazalar

⁴⁰ “Kazım Paşa’nın Radyo İle Söylediği Mühim Nutuk”, *Cumhuriyet*, 13 Kânunuevvel 1930.

⁴¹ “Kazım Paşa’nın Radyo İle Söylediği Mühim Nutuk”, *Cumhuriyet*, 13 Kânunuevvel 1930.

⁴² “Tasarruf Haftası’nda İkinci Gün”, *Milliyet*, 14 Kânunuevvel 1930; “Tasarruf Haftası’nın İkinci Günü Parlak Geçti”, *Cumhuriyet*, 14 Kânunuevvel 1930.

arasında vitrin müsabakaları düzenleyerek, dereceye giren mağaza sahiplerine ödül vermiş ve böylece mağazaların yerli malına olan rağbetini artırmak istemiştir.⁴³ Bir gelenek haline getirilmeye çalışılan Yerli Malı ve Tasarruf Haftası her yıl 12-19 Aralık'ta çeşitli konferanslar ve etkinlikler ile kutlanmaya devam ettirilmiştir.⁴⁴ İkinci Dünya Savaşı'na kadar İsmet İnönü'nün açış konuşmasıyla başlayan Yerli Malı ve Tasarruf Haftası, ayrıca birçok bakan ve ileri gelen işadamlarının hafta boyunca radyo konuşmaları ile devam etmiştir.

22 Ekim 1931 tarihinde Cemiyetin Umumî Kâtibi Rahmi imzasıyla Başvekâlete gönderilen bir yazıda, bütün dünyada hammadde ve ziraat ürünlerinin fiyatlarının oldukça düştüğü, bu sebeple de Türkiye'nin ihracat oranının azaldığı ve dış ticaret açığının arttığı vurgulanmıştır. Millî paranın istikrarını koruyabilmesi için de yerli malların ithal ürünlere karşı tercih edilmesinin millî bir zorunluluk haline geldiğini ancak hükümetin bütün devlet kurumlarına yerli malı kullanımını emreden kararına rağmen bazılarının bu kararı ciddiyetle karşılamadığı belirtilmiştir. Bu kararın tam anlamıyla uygulanabilmesi için de hükümetin denetimini artırması istenmiştir.⁴⁵ İsmet Paşa da 26 Ekim günü "Başvekil İsmet" imzasıyla bir genelge yayımlayarak hükümetin aldığı bütün kararlara titizlikle uyulmasını bildirmiştir.

12 Aralık 1931 tarihinde ikincisi kutlanan Yerli Malı ve Tasarruf Haftası basında geniş yer bulmuş ve manşet başlıklarla Tasarruf Haftası'nın başladığı haberi verilmiştir.⁴⁶ Cumhuriyet gazetesinde bir yazı kaleme alan Yunus Nadi Bey, haftanın önemine değinmiş ve Dünya Ekonomik Krizinden Türkiye'nin daha az etkilendiğini, nitekim Türkiye'nin bir ziraat ülkesi olduğunu ve bu durumda da herhangi bir aç kalma tehlikesinin bulunmadığını ileri sürmüştür. Yunus Nadi Bey konuşmasını şu şekilde devam ettirmiştir:

"Tasarrufun ne demek olduğu malum: Kendimiz çalışarak, kendimiz kazanmak ve kazancımızı millî hüviyeti ile idameye imkân bulabilmek için millî sermaye terakümünü hedef ittihaz eylemek. Az zamanda bu

⁴³ Duman, "Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti", s. 137.

⁴⁴ Erdinç Tokgöz ve Ercan Uygur, *Sekseninci Yılında Türkiye Ekonomi Kurumu (Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti)*, Ankara, 2009.

⁴⁵ BCA, 31-10-0/166-154-1, 31.10.1931.

⁴⁶ "Vatandaş Tasarruf Et, İstikbalini Kazanırsın" *Cumhuriyet*, 12 Kânunuevvel 1931.

yolda çok yürüdük. Alınan neticeler çok büyüktür. Alınacakları ise elbette daha büyük olacaktır. Bir milletin bütün hayatını alakadar eden böyle büyük işler bugünden yarına tam ve kâmil manzara ve neticelerini vermiş olamazlar. Bununla beraber gittiğimiz yol çok doğrudur.”⁴⁷

Hafta boyunca radyoda üst düzey yetkililerin konuşmalarına yer verilmiş, sinemalarda cemiyet tarafından hazırlanan plaklarla konferanslar sunulmuş, hafta ile ilgili filmler gösterilmiştir. Okullarda da bir hafta boyunca tasarruf ve iktisat konuları üzerine dersler işlenmiş ve düzenlenen müsabakalara da 20.000 öğrenci katılmıştır. İstanbul’un Beyoğlu, Üsküdar ve Kadıköy semtlerinde tertip edilen vitrin müsabakalarına da birçok mağaza katılmıştır. Otobüs, tren, vapur gibi ulaşım araçları da yerli malını ve tasarrufu öven plakalar taşımışlardır. Bir bayram havası ile geçen Yerli Malı ve Tasarruf Haftası 19 Aralık’ta son bulmuştur.⁴⁸

Yerli Malı ve Tasarruf Haftası, 1930’lu yıllar boyunca da kutlanmaya devam etmiş ve her defasında daha kapsamlı etkinlikler düzenlenmiştir. Özellikle 1930-1935 yılları arasındaki kutlamalarda Türk basını da reklam ve afişlerle cemiyete destek vermiştir. Söz konusu afişlerden bazıları şu şekildeydi: *“Vatandaş bir şeyi alırken, satıcıdan daima yerlisini iste.”* *“Bu hafta mağazalardaki yerli mallarımızın çeşitlerine bak ve sevin.”* *“Vatandaş bu hafta kuru ve yaş yemişlerimizden bol bol ye dinçleş.”* *“Yurttaş yerli malı savaşında sonuna kadar ön safta kalmayı ahlak edin.”*⁴⁹

CHP Genel Sekreterliği her yıl düzenlenen Tasarruf Haftalarının öncesinde bütün parti il ve ilçe teşkilatlarına gönderdiği genelgelerle, cemiyetin hazırlık ve çalışma işlerine yardımcı olunmasını, gazete, dergi ve diğer mecmualarla da gereken propagandaların yapılmasını istemiştir.⁵⁰ 12-19 Aralık 1934’te düzenlenen beşinci Yerli Malı ve Tasarruf Haftası da yurdun dört bir yanında kutlanmıştır. Konferanslar, müsamereler ve sergiler düzenlenmiş, okullarda gösteri yürüyüşleri

⁴⁷ Yunus Nadi, “Millî Hafta”, *Cumhuriyet*, 12 Kânunuevvel 1931.

⁴⁸ “Tasarruf Haftası’nın Bugün Birinci Günüdür”, *Cumhuriyet*, 12 Kânunuevvel 1931.

⁴⁹ “Tasarruf Haftası Bugün Başladı”, *Cumhuriyet*, 12 Kânunuevvel 1932.

⁵⁰ *BCA*, 490-1-0-0/3-11-9, 15.11.1935; *BCA*, 490-1-0-0/3-14-7, 17.11.1936; *BCA*, 490-1-0-0/3-15-41, 09.11.1937; *BCA*, 490-1-0-0/4-19-23, 08.12.1938; *BCA*, 490-1-0-0/4-21-31, 10.11.1939.

yapılmıştır. Ayrıca yedi gün boyunca kahvehane, kıraathane ve diğer genel yerlerde çay ve kahve yasaklanmış, bunun yerine ihlamur, melengiç kahvesi içilmiştir.⁵¹

Cemiyet, Yerli Malı ve Tasarruf Haftası'nın okullarda etkin bir şekilde kutlanması için Maarif Vekâleti ile işbirliği içerisinde olmuştur. Başta ilkokullar olmak üzere diğer bütün eğitim kuruluşlarında genç nesillere yerli malı kullanma alışkanlığı ve tasarruf bilinci aşılanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda düzenlenen konferanslarla, müsamereler ve geçit törenleriyle haftanın önemi vurgulanmıştır.⁵² Aralık 1931'de Maarif Vekâleti bütün okullara bir program göndererek Yerli Malı ve Tasarruf Haftası'nda neler yapılması gerektiğini bildirmiştir. Programa göre, bir hafta süresince bütün okulların sınıfları ve koridorları tasarruf fikrini çağrıştıran levhalarla donatılacaktı. Bu pankartlardan bazıları ise şöyleydi: *“On paralık bir şey bile alırken yerli malını tercih et.”* *“Millî Mücadele’de ilk hedef Akdeniz’di. Şimdi ikinci hedef İktisat.”* Ayrıca bütün okullarda müsamere düzenlenecek ve bu müsamerede öğrenci ve öğretmenler tarafından yerli malına rağbeti artıracak hitabeler okunacaktı. İlk ve ortaokullarda, öğretmen okullarının birinci sınıflarında *“yaşasın yerli malı, yaşasın kumbara”* isimli piyes oynatılacak ve resmigeçitler düzenlenecekti.⁵³

Okullar gibi Halk Evleri'nde de yerli malı, millî tasarruf, millî iktisat konularında seri konferanslar düzenlenmiş, yerli yiyecek ve giyeceklerden oluşan sergiler açılmıştır. Ayrıca orduda da yerli malı kullanımı fikrini yaygınlaştırmak isteyen cemiyet, hazırladığı *“Tasarruf ve Yerli Mallar”* konulu iki kitabını Genel Kurmay aracılığıyla hafta boyunca askeriyede okutulmasını sağlamıştır. Buna karşılık Genel Kurmay da cemiyetin faaliyetlerine katkıda bulunmak için *“Tekâmül”* adında bir gazete çıkarmış ve gazeteye yerli kumaşların ve dokumaların küçük örneklerini yapıştırtmıştır.⁵⁴

1930'lu yıllarda çocuklar üzerinde de millî ürünleri kullanma bilincinin yerleşmesi için özellikle çocuk piyeslerinden yararlanılmıştır.

⁵¹ BCA, 490-1-0-0/14-76-2, 09.01.1935.

⁵² Doğan Duman, *“1930'larda Ekonomideki Korumacılık Politikasının Okullardaki Yansımaları”*, *Toplumsal Tarih*, 7/40, (Nisan 1997), s. 20.

⁵³ *“Yaşasın Yerli Malı”*, *Cumhuriyet*, 10 Kânunuevvel 1931.

⁵⁴ *“Yerli Mallarını Tanımak İçin”*, *Cumhuriyet*, 19 Haziran 1932.

Bunlardan biri konusu tamamen ekonomi olan ve Münir Hayri Egeli tarafından 1936 yılında yazılan “Küçük Paralar” isimli piyestir.⁵⁵ Piyeste yerli malının önemi, tasarruf bilinci ve bankaların gerekliliği vurgulanmıştır.⁵⁶ Egeli tarafından yazılan “Yeni Ağustos Böcekleri İle Karıncalar” adlı diğer bir piyeste de yerli sanayi ile şeker üretiminin yapıldığı ve halkın yerli şeker tüketmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁵⁷ Münir Hayri’nin kaleme aldığı ve yerli malının öneminden bahseden başka bir piyeste de “Haftamızı Oynuyoruz” idi. Bu eserde de yine yerli malı haftasının önemine değinilmiş ve cemiyet ile ilgili bir takım bilgiler verilmiştir.⁵⁸

12 Aralık 1935’te altıncı kez düzenlenen Yerli Malı ve Tasarruf Haftası, önceki kutlamalarda olduğu gibi yine İsmet Paşa’nın konuşmasıyla başlamıştır.⁵⁹ Öncelikle ülkenin ekonomik durumu hakkında bilgi veren İsmet Paşa, her sene ekonomide önemli gelişmeler yaşandığını belirtmiştir. Ardından mahsuller ve fiyatlar konusuna değinen İsmet Paşa, üzümün geçen seneden daha fazla üretildiğini buna rağmen fiyatların yüksek olduğunu, ürünlerin verimini artırmak için alınan önlemlerin yeterli olmadığını, bir dahaki sene için daha fazla çaba sarf edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. İsmet Paşa, pamuk, yün, ipek gibi mamullerin fiyatlarının yüksek olduğunu, hem bu ürünlerin üretiminin artırılması hem de fiyatlarının düşürülmesi gerektiğini, tuz, şeker, kömür gibi temel ürünlerde fiyatların indirildiğini ve hükümetin de fiyatları sürekli kontrol edeceğini belirtmiştir.⁶⁰

1937-1938 yıllarında da kutlanmaya devam eden Yerli Malı ve Tasarruf Haftası’nda düzenlenen konferanslarda yine ekonominin millî olma özelliği üzerinde sıklıkla durulmuş, yerli malı kullanımının önemine

⁵⁵ Detay için bkz. Mualla Senai ve Münir Hayri, *Küçük Paralar*, Ankara, 1936.

⁵⁶ Senai ve Hayri, *a.g.e.*, s. 27-31.

⁵⁷ Münir Hayri Egeli, *Yeni Ağustos Böcekleri İle Karıncalar*, Ankara, 1936, s. 20; Doğan Duman ve Özgür Şahap Varnalı, “1930’larda Çocuk Piyeslerinde Yerli Malı Kullanma ve Ulusal Ekonomi Bilincini Oluşturma Çabaları”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6/2, (Şubat 2013), s. 1535.

⁵⁸ Duman ve Şahap, *a.g.m.*, s. 1536-1537; Münir Hayri, *Haftamızı Oynuyoruz*, Ankara, 1936, s. 31.

⁵⁹ Program hakkında detaylı bilgi için bkz. *BCA*, 490-1-0-0/17-89-9, 30.11.1935.

⁶⁰ “6. Artırma ve Yerli Mallar Haftası Açıldı”, *Cumhuriyet*, 13 Kânunuevvel 1935; “Artırma ve Yerli Malı Haftasının İkinci günü”, *Ulus*, 14 İlkânun 1935; “Celal Bayar Bu Akşam Vereceği Söyleyle Haftayı Kapatacak”, *Tan*, 18 Birincikânun 1935.

değınilmiştir.⁶¹ 1938 yılı Yerli Malı ve Tasarruf Haftası, 10 Kasım günü vefat eden Atatürk'ün anıldığı bir hafta olmuştur. Bütün alınan ekonomik tedbirlerin mimarının Gazi Mustafa Kemal Atatürk olduğu, Atatürk'ü sevmenin her Türk vatandaşı için millî bir ibadet sayıldığı vurgulanmıştır. Bu hafta eğlenceler ve vitrin müsabakaları yapılmamıştır.

Düzenlenen Kongreler

Cemiyetin önemli etkinliklerinden biri de Sanayi ve Ziraat Kongrelerinin düzenlenmesiydi. Dünya Ekonomik Krizi'nin ardından Türkiye, kalkınma arayışı içerisinde girmiş ve bu doğrultuda yeni bir sanayi kurma düşüncesi yaygınlaşmıştır. Dönemin İktisat Vekili Şakir Kesebir, 1930 yılının Ocak ayında Başvekâlete sunduğu "İktisadi Vaziyetimize Dair" başlıklı bir raporda, dönemin iktisadi durumunu değerlendirmiştir.⁶² Ancak Başvekâlet tarafından rapor yeterli görülmemiş ve yeni bir raporun hazırlanması istenmiştir. Cemiyet de hazırlanacak olan rapora katkı sağlamak ve ülkenin mevcut sanayisi hakkında yetkililere bilgi vermek amacıyla bir Sanayi Kongresi tertip etmeye karar vermiştir. Çalışmalarına Şubat 1930'da başlayan cemiyet, öncelikle kongrenin ruznamesini hazırlamıştır. Ruznameye göre kongrede ham madde, sermaye, kredi miktarı, vergiler, Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun uygulanması, ucuz ve kaliteli malların üretimi gibi konular görüşülecekti."⁶³

20 Nisan 1930 tarihinde Sanayi Kongresi, 96 kişinin katılımıyla açılmıştır. Katılımcılar daha çok iş adamları ve teknisyenlerden oluşmaktaydı. Kongrenin açış konuşmasını İktisat Vekili Şakir Bey yapmış ve amaçlarının millî sanayinin kurulması ve gelişimi için yeni çözüm yolları bulmak olduğunu belirtmiştir. Şakir Bey konuşmasını şu şekilde devam ettirmiştir:

"Kongrenin başlıca maksadı millî sanayimizin teessüs ve inkişaf çarelerini aramak ve göstermek olacaktır. Bu mevzu son zamanlarda hükümeti de işgal eden esaslı bir mesele olmuştur. İktisadi kifayet endişesi tediye muvazenemizin ve millî müdafaa ihtiyacımızın temini hükümeti bu mevzu etrafında birkaç aydan beri mütemadiyen meşgul

⁶¹ "İktisat Haftası Açıldı", *Cumhuriyet*, 13 Kânunuevvel 1937.

⁶² "Maliye Vekâleti Bir İzahname Hazırladı", *Cumhuriyet*, 9 Kânunusani 1930.

⁶³ "Sanayi Kongresi'nde Neler Görüşülecek", *Hâkimiyeti Milliye*, 22 Şubat 1930.

etmiştir. Nihayet iktisadi programımızın ihzarî vaziyetine girmiş bulunuyoruz. Böyle bir sırada her biri kendi şubesinde mütehassis ve tecrübe sahibi olan kongre üyelerinden pek ziyade istifade edilecektir.”⁶⁴

Cemiyet Başkanı Rahmi Köken de sanayicileri kongreye davet ederek iyi ve ucuz malın nasıl üretileceğini görüşeceklerini, ortak bir sanayi programı hazırlayacaklarını, yabancı ülkelerdeki gibi Türkiye’de de sanayicilerin mesleki özelliklerine göre örgütlenmelerinde bir sakınca olmadığını ifade etmiştir.⁶⁵

Açılış konuşmalarından sonra kongre çalışmalarına başlanmıştır. Kongreye sunulan ve kabul edilen kararlar şu şekildedir: Manisa ve Aydın pamuk istasyonlarının faaliyete başlaması, Geyve ve Akhisar’da bir pamuk tesisinin inşası, Pamuk tohumlarının dağıtımının bizzat hükümet kontrolünde yapılması ve Ziraat Bankası’nın da bu hususla ilgilenmesi, hükümet tarafından belirlenen halı miktarından daha fazla haliya gerek olursa halıcılardan ithal edecekleri mal karşılığında düşük vergi alınması; ülkenin her tarafında bireysel çalışmakta bulunan dokumacıların sanayi ve ticaret odaları ile işbirliği içerisinde kooperatiflere bağlanmaları.”⁶⁶

Kongre hakkında değerlendirmede bulunan Ticaret Borsası Kâtibi Üyesi Nizameddin Ali Bey, öncelikle kongrenin bütün Türkiye sanayisini temsil ettiğini, bütün sanayi şubelerinin umumi ihtiyaçlarının tertip edildiğini, ilk kez diğer iktisat grupları içerisinde sanayinin önemine vurgu yapıldığını belirtmiştir.⁶⁷ Özel sektör cemiyeti de ortaya koydukları hedeflerin bir an önce gerçekleşmesi için hükümetten sanayicilere daha geniş olanaklar tanınmasını ve bir takım vergilerin kaldırılmasını, kredi oranlarının arttırılmasını ve nakliye tarifelerinde değişiklik yapılmasını talep etmiştir.⁶⁸

⁶⁴ “Kongreyi İktisat Vekili Açmış ve Nutuk İrat Etmiştir”, *Milliyet*, 23 Nisan 1930; *1930 Sanayi Kongresi, Raporlar-Kararlar-Zabitlar*, Ankara, 2008.

⁶⁵ Erdinç Tokgöz, *Dünden Bugüne Türkiye Ekonomi Kurumu (Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti)*, Ankara, 2004, s. 17-18.

⁶⁶ “Sanayi Kongresi Açıldı”, *Milliyet*, 23 Nisan 1930.

⁶⁷ “Sanayi Kongresi İyi Neticeler Verdi”, *Milliyet*, 3 Mayıs 1930.

⁶⁸ *1930 Sanayi Kongresi, Raporlar-Kararlar-Zabitlar*, s. 490-493.

Kriz döneminde Türkiye'nin ihracatı çoğunlukla tarım ürünlerine dayanmaktaydı. Devlet yöneticileri ihracatı artırmanın yolunu hem fiyatları yükseltmeden üretimi arttırmada hem de dünya standartlarına uygun tarzda daha fazla mamul piyasaya sunmakta görmekteydi. Cemiyet de hükümetin bu isteğine yardımcı olmak için bir Ziraat Kongresi düzenlemeye karar vermiştir.⁶⁹ Kongrede görüşülecek olan konular ise şöyle belirlenmişti: "Zirai kredi oranları, fiyat yapısı, satış gelenekleri, zirai yapılanmalar, zirai asayiş, tahsil ve neşriyat, zirai kanunlar, nakliye ücretleri, nakliye yolları, hayvancılık ve umumi meseleler."⁷⁰ Belirtilen konular, uzmanlar tarafından incelenmiş ve raporlar oluşturulmuştur.

Ziraat Kongresi 5 Ocak 1931 tarihinde Ankara'da İktisat Vekili Mustafa Şeref Özkan tarafından açılmıştır. Şeref Özkan Bey açılış konuşmasında, Türkiye'nin ihracatının ziraata dayandığını, bu sebeple dış ticaret dengesinin korunması için tarım ürünleri ihracatının arttırılması gerektiğini, bunun için de yapılması gerekenlerin kongrede görüşüleceğini belirtmiştir.⁷¹ Ziraat Kongresi'nde üretim ve ihracatın artırılması için yapılması gerekenler kapsamında önemli kararlar alınmıştır.

Cemiyet'in Sergi Çalışmaları

Cemiyet üretimi yapılan yerli mallar hakkında halka bilgi vermek ve aynı zamanda ekonominin canlanmasına katkı sağlamak için çeşitli zamanlarda ve yerlerde "Yerli Mallar Sergisi" düzenlemiştir. Bu bağlamda Ankara Türk Ocağı Merkez Binasında 15 gün sürmesi planlanan ilk sergi için Cemiyet Başkanı Rahmi Bey, Cumhuriyet Halk Fırkası Umumi Kâtipliğinden serginin desteklenmesini ve sanayi uzmanlarının sergiye katılmasını talep etmiştir.⁷² Birçok üst düzey

⁶⁹ Cemiyetin Genel Sekreteri Rahmi Bey Ankara'da bir Ziraat Kongresi'nin toplanacağını Haziran 1930'da basına bildirmiştir. Bkz. "Tasarruf Cemiyeti Bir Ziraat Kongresi Toplayacak", *Cumhuriyet*, 12 Haziran 1930.

⁷⁰ "Ziraat Kongresi Niçin Yapılıyor", *Hâkimiyeti Milliye*, 10 Eylül 1930.

⁷¹ 1931 Birinci Ziraat Kongresi: *İhtisas Raporları*, Ankara, 1931, s. VI-VII; "Umumi Ziraat Kongresi İlk İctimamı Yaptı", *Milliyet*, 6 Kânunusani 1931.

⁷² BCA, 490-1-0-0/1-3-21, 06.02.1930.

yetkilinin katılımıyla 20 Nisan 1930 tarihinde Milli Sanayi ve Numune Sergisi açılmıştır.⁷³

Beklenenin üstünde ilgi gören Sanayi Sergisi'nin başarılı olmasında en önemli etken ise ülke genelinde trikotaj, mensucat ve ipek mamulat üreten fabrikalardan, Eskişehir Fabrikaları'ndan, Alpulu Şeker Fabrikası'ndan ve Tütün işletmelerinden 100'e yakın yerli sanayicinin katılmasıydı. Sergiyi ilk gün 10.000 kişi gezmiştir.⁷⁴ Mustafa Kemal Atatürk de 22 Nisan günü sergiyi ziyaret etmiş ve ilk olarak serginin numune bölümünü gezmiştir. Ardından satış bölümünü gezen Atatürk, buradaki ürünleri de yakından incelemiştir. Atatürk, Cemiyet Başkanı Rahmi Bey'i serginin başarısından dolayı tebrik etmiştir.⁷⁵

Sanayi Sergisi'ne gösterilen yoğun ilginin ardından cemiyet yeni sergilerin açılması için çalışmalarına devam etmiştir. Cemiyet, ülke genelinde yerli mal üreten firmaların tamamının düzenlenecek olan İkinci Sanayi Sergisi'ne katılımını istemiştir. Hatta sergiye katılacak olan firmalardan ücret alınmamış, sergi ürünlerinin Ankara iline nakliyesinde indirim uygulanmıştır. Neticede 10 Nisan 1931'de İkinci Sanayi Sergisi açılmıştır.⁷⁶ Serginin açılış konuşmasını yapan Cemiyet Başkanı Rahmi Bey, İkinci Sanayi Sergisi'nin birincisi gibi çok fazla ilgi gördüğünü, cemiyetin ideallerine her gün biraz daha yaklaştığını, yerli ürünlerin artık her kesim tarafından kullanıldığını ve bu durumun da cemiyetin bir zaferi olduğunu ifade etmiştir.⁷⁷

Birinci ve İkinci Sanayi Sergisi'nin ardından cemiyet, 1-15 Mayıs 1932 tarihleri arasında Ankara'da Üçüncü bir Sanayi Sergisi düzenlemeye karar vermiştir.⁷⁸ Bir talimatname yayımlayan cemiyet sergi için özellikle şu konulara dikkat çekmiştir; "Sergide yalnız yerli mamulâtı ve masnuatı

⁷³ *Milli Sanayi Kataloğu*, Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti, Ankara, 1930, s. 4; "Sanayi Numune Sergisi Açıldı", *Milliyet*, 21 Nisan 1930.

⁷⁴ "Milli Sanayi Sergisi Dün Başvekilimizin Bir Hitabesiyle ve Büyük Merasimle Açıldı", *Vakit*, 21 Nisan 1930.

⁷⁵ "Gazimiz Millî Sanayi Numune Sergisinde", *Vakit*, 22 Nisan 1930.

⁷⁶ Doğan Duman, *Ulusal Ekonominin Yapılanmasında Yerli Malı Haftaları*, İzmir, 2001, s. 104.

⁷⁷ "Sanayi Sergisi Merasimle Açıldı", *Milliyet*, 10 Nisan 1931; "İkinci Sanayi Sergisi Dün Ankara'da Küşat Edildi", *Vakit*, 10 Nisan 1931; Bilsay Kuruç, *Belgelerle Türkiye İktisat Politikası (1929-1932)*, 1, Ankara, 1988, s. 133.

⁷⁸ "Milli Sanayi Sergisi Açılıyor", *Milliyet*, 25 Mart 1932.

gösterilecektir. Sergi satışı olacaktır. Sergiye katılmak isteyen her firma ne teşhir edeceğini ve ne kadar metre yer istediğini uzunluğu ve derinliğini cemiyetin umumi merkezine bildirmelidir. Sergi yeri için hiçbir ücret alınmayacaktır. Sergide stantlar cemiyetin belirlediği usulde olacaktır. Sergiye katılmak isteyenler cemiyet hesabına 20 lira yatıracaktır.”⁷⁹

2 Mayıs günü açılan sergide Cemiyet Başkanı Rahmi Bey ve İktisat Vekili Mustafa Şeref Bey bir konuşma yapmıştı. Rahmi Bey üçüncü defa açılan sergiye halkın ve sanayicilerin büyük ilgi gösterdiğini, bu durumun da millî sanayinin ilerlemesinde mühim bir etken olduğunu belirtmiştir. Mustafa Şeref Bey ise millî sanayinin son zamanlarda büyük gelişme gösterdiğini ve daha da gelişeceğinden emin olduğunu, bunun için de halkın yerli malı kullanımına daha fazla rağbet göstermesi gerektiğini vurgulamış ve serginin açılışını yapmıştır.⁸⁰ 70 millî firmanın katıldığı sergiyi, 10.000 kişi ziyaret etmiştir.

Cemiyet sergilerini Ankara'da Türk Ocağı salonunda, Ticaret Lisesi'nde ve Halkevlerinde gerçekleştirmekteydi. Ancak bu salonlar dar ve küçük olduğu için yerli ürünlerin çok az bir kısmı sergilenebilmekteydi. Bu sebeple da cemiyet, bir Sergi Evi'nin inşası için çalışmalarını başlatmıştır. Hükümetin de desteklediği Sergi Evi inşasına, Maliye Vekâleti 130.000 lira katkıda bulunmuştur. Yapımının toplam 220.000 lira civarında olacağı tahmin edilen Sergi Evi'nin geri kalan bütün masrafları da bankalar tarafından karşılanmıştır.⁸¹

Sergi Evi'nin inşası Ağustos 1934'te tamamlanmıştır. Cemiyet Başkanı Sergi Evi'nin büyük bir mimari eser olduğunu, 29 Ekim'de Milli Sanayi Sergisi ile açılışının yapılacağını, Ankara'da yapılan sergilere halkın büyük ilgi gösterdiğini ancak yeterli bir alan olmadığı için sergilerin istenilen düzeyde gerçekleşemediğini, yeni yapılan bina ile artık sergilerden daha fazla verim alınacağını ifade etmiştir.⁸²

⁷⁹ “Sanayi Sergisi”, *Akşam*, 28 Mart 1932.

⁸⁰ “Millî Sanayi Sergisi Açıldı”, *Milliyet*, 2 Mayıs 1932; “Sanayi Sergisi Açıldı”, *Cumhuriyet*, 2 Mayıs 1932.

⁸¹ Yunus Nadi, “Yeni Millî Bir Eser: Ankara'da Sergi Binası”, *Cumhuriyet*, 18 Nisan 1933.

⁸² “İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'nin İlk Sergi Evi İnşaatı Bu Ay Bitiyor”, *Hâkimiyeti Milliye*, 7 Ağustos 1934.

Sergi Evi 29 Ekim 1934'te açılmıştır.⁸³ Açılış merasimine vekiller, mebuslar ve birçok yerli ve yabancı temsilciler katılmıştır. Açılış konuşması yapan Cemiyet Başkanı Rahmi Bey Sergi Evi'nin yapımında emeği geçen herkese teşekkür etmiş ve bu yapının önemli bir mimari eser olduğunu vurgulamıştır.⁸⁴

İsmet Paşa da Sergi Evi'nin kuruluşunu Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'ne borçlu olduklarını, cemiyetin çalışmalarının memleketin her bir köşesinde ilgi ile takip edildiğini belirtmiştir.⁸⁵ İkinci Dünya Savaşı'na kadar aktif olarak kullanılan Sergi Evi, savaştan sonra eski canlılığını kaybetmiştir. 1945 yılında cemiyet Sergi Evi'ni 615.000 karşılığında hükümete devretmiştir.

5 Ocak 1931 tarihinde düzenlenen Ziraat Kongresi ile aynı gün Ziraat Sergisi de açılmıştır. Sergiye Türkiye'nin çeşitli illerinden firmaların yanı sıra, Rus, Macar gibi yabancı firmaların temsilcileri de katılmıştır.⁸⁶ Ziraat Sergisi'nde tarım alanında dikkat çeken ürünlerin sergilenmesine özen gösterilmiştir. Özellikle yabancı katılımcılara bu ürünler tanıtılmıştır. Bunun dışında zirai alet çeşitleri, makineler, ziraat tekniği ile ilgili araç ve gereçler sergilenmiştir.

Cemiyetin bir diğer sergi çalışması da 31 Ekim 1933 tarihinde düzenlenen 10. Yıl İktisat Sergisidir. Sergide, Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren yaşanan ekonomik gelişmeler üzerinde durulmuştur.⁸⁷ Bu serginin diğer sergilerden farkı ise sergide sadece ekonomik alandaki ilerlemelerin istatistiksel olarak katılımcılara sunulmuş olmasıdır.

Yerli ürünlerin dış pazarlarda tanınması ve pazar paylarının artırılması için cemiyet, Budapeşte ve Leipzig'de düzenlenen sergilere de katılmıştır. 9 Mayıs 1931'de Budapeşte'de gerçekleştirilen sergiye Cemiyet'in Yayın Müdürü Vedat Nedim Tör ve Sanayi Müfettişi Daniş Bey katılmıştır. İki kısımdan oluşan Türk sergisinin ilk kısmında tütün, pamuk, fındık gibi ihraç ürünleri yer almaktaydı. İkinci kısmında ise

⁸³ "Sanayi Sergisi", *Yeni Asır*, 31 Teşrinievvel 1934.

⁸⁴ "1934 Sanayi Sergisi", *Milliyet*, 31 Teşrinievvel 1934.

⁸⁵ "Başvekil Sanayi Sergisini Bir Nutukla Açtı", *Vakit*, 31 Teşrinievvel 1934.

⁸⁶ "Ziraat Sergisi", *Milliyet*, 6 Kânunusani 1931.

⁸⁷ Duman, "1930'larda Yerli Ürün Sergileri", s. 21.

sanayiciler tarafından üretilen Bursa ipeklileri, seccade ve halılar, kumaş ve deri ürünleri gibi mamuller bulunmaktaydı.

Millî mahsulatın tanıtımına yönelik hazırlanan kitapçıklar Macarca, Almanca, Fransızca ve İngilizce olarak basılmış ve ziyaretçilere dağıtılmıştır. Ayrıca sergi süresince ziyaretçilere Türkiye'nin ekonomik potansiyeli, tarihi ve doğal güzellikleri hakkında bilgiler de verilmiştir.⁸⁸ Sergi stant duvarlarına Türk mahsullerini tanıtan tablolar, Türkiye'nin iktisadi durumunu tanıtan haritalar asılmış ve ziyaretçilerin ilgisi çekilmeye çalışılmıştır. Peşte sergisi süresince Türkiye'nin ihracatını artırmaya yardımcı olacak çeşitli ticari bağlantılar kurulmuştur. Macar basınında da yer bulan Türk sergisi, 80 stantın arasından birinci gelmiştir.⁸⁹

Cemiyetin Peşte sergisinde gösterdiği başarının ardından hükümet, bu sefer de cemiyeti Almanya'nın Leipzig kentinde düzenlenen sergiye katılmakla görevlendirmiştir. Leipzig sergisi 6 Mart 1932'de açılmıştır. Sergide Türk ihraç ürünlerinden tütün, incir, üzüm, fındık, pamuk, orman ürünleri, Kütahya çinileri ve Bursa ipeklileri yoğun ilgi görmüştür. Yabancı tüccarlar bu ürünler hakkında incelemeler yapmış, fiyat ve ödeme koşullarında detaylı bilgi almışlardır.⁹⁰ Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti her iki sergide de amacına ulaşmış ve Türkiye'yi, Türk mahsullerini, Türkiye'nin millî kimliğini ve kültürünü yabancı milletlere tanıtmaya şansını bulmuştur. Sergilerle birlikte dış ülkelerle sosyal ve ticari bağlantılar kurulmuş, Türkiye'nin de bir sanayi ülkesi olduğu gösterilmiştir.

Sonuç

1929 yılında ortaya çıkan Dünya Ekonomik Krizi, Türkiye'nin ekonomisi üzerinde de birçok olumsuz etki yaratmıştır. Özellikle Türk parasının yabancı döviz karşısında değer kaybetmesi ve ithalat-ihracat dengesinin bozulması, Türkiye'nin bir takım ekonomik önlemler almasını gerekli kılmıştır. Kriz karşısında topyekûn millet olarak mücadele etmeye karar veren devlet, diğer yandan da resmi girişimler başlatmış ve yeni bir cemiyetin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu

⁸⁸ Süleyman Namık, "Peşte Sergisinde", *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1931.

⁸⁹ Yunus Nadi, "Peşte Sergisinde Türkiye", *Cumhuriyet*, 1 Haziran 1931.

⁹⁰ "Leipzig'de Türkiye", *Cumhuriyet*, 10 Mart 1932.

bağlamda 1929 yılında bizzat hükümet yöneticilerinin girişimleriyle Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti teşkil edilmiştir.

Cemiyetin ilk fahri üyesinin Atatürk olması, TBMM Başkanı Kazım Özalp'in Cemiyet Başkanlığı görevinde bulunması, bütün vekillerin ve İş Bankası çalışanlarının da cemiyetin üyesi sayılması devlet erkânının cemiyete verdiği önemi göstermekteydi. Bu durum ise cemiyetin halk nezdinde büyük ilgi görmesine ve cemiyetin bütün faaliyetlerine geniş katılım olmasına sebep olmuştur.

Cemiyetin en etkin faaliyeti ise Türk halkını yerli malı kullanımına teşvik etmek ve onlara tasarruf alışkanlığı kazandırmaya çalışmaktır. Ancak halkın bir anda alışkanlıklarını değiştirmek ve onları yerli malına alıştırmak kolay bir iş değildi. Bu amaç doğrultusunda yoğun bir propaganda başlatan cemiyete, dönemin aydın kesimi, ileri gelen devlet adamları, kamu kuruluşları ve basın önemli bir destek vermiştir. Cemiyetin fahri başkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün elbiselerini yerli kumaştan diktirdiği, köşkündeki eşyaların yerli malından olmasını istediği, Cemiyet Başkanı Kazım Özalp'in ve cemiyete üye olan bütün vekillerin de yerli kumaştan elbiseler giydiği ve diğer eşyalarını da yerli malından kullandıkları ileri sürülerek halkın yerli malına olan ilgisi arttırılmaya çalışılmıştır. Diğer yandan cemiyet her yıl 12-19 Aralık arasını Yerli Malı ve Tasarruf Haftası olarak ilan etmiştir. 1930'dan itibaren bir bayram havası içinde kutlanmaya başlanan bu süreçte okullarda, halkevlerinde, radyolarda konuşma yapan siyasilerin ve aydınların yerli malı ve tasarruf konulu tavsiyeleri halkın bilinçlenmesine ön ayak olmuştur. Halkın ve öğrencilerin katılımıyla düzenlenen mitingler ve gösteri yürüyüşleri, vitrin süsleme yarışmaları, halkevlerinin sergi salonu olarak faaliyet göstermesi halkın yerli malına olan talebini daha da arttırmıştır.

Cemiyet 1930'lu yıllar boyunca hükümetin icraatlarına paralel olarak ülkedeki tüketim yapısının değiştirilmesinde ve yerli malı kullanımının arttırılmasında, ekonominin canlanmasında ve dış ülkelerle sosyal ve ticari bağlantılar kurulmasında etkin bir rol oynamıştır. Cemiyetin özellikle yurtdışı sergileri ile Türkiye'nin tarihi, millî kimliği, kültürü, doğal güzellikleri ve mahsulleri yabancı uluslara tanıtılmış ve Türkiye'nin de bir sanayi ülkesi olduğu gösterilmiştir.

Cemiyetin kuruluşundan kısa bir süre sonra yerli malı kullanımı ve millî tasarruf politikası halk arasında önemli ölçüde benimsenmiştir. Bu duruma paralel olarak da ülkede ekonomik istikrarın sağlanması yolunda bilinçli bir gelişme görülmüştür. Örneğin, 1923-1929 arası dönemde sanayide büyüme hızı ortalama %8.5 iken bu oran 1930-1932 arasında %14.8'e kadar yükselmiştir. Buna karşılık millî gelirden ithalata ayrılan pay 1923-1929 arasında %14.5 iken, 1933-1939 arasında %6.6'ya düşmüştür. Böylece Türkiye ekonomik kriz karşısında, cemiyetin planlı yapısı ve millî politikaları neticesinde sanayileşme ve büyüme politikasını devam ettirebilmiştir. Halkın yerli malına artan talebi karşısında bir yandan mevcut fabrikaların kapasitesi arttırılırken diğeryandan da yeni sanayileşme hamleleri başlatılmıştır.

Cemiyet 1939 yılında adını "Milli Ekonomi ve Arttırma Kurumu" olarak değiştirmiştir. 1955 yılında da "Türk İktisat Cemiyeti" ile birleşen cemiyet, bugün de faaliyetlerine "Türk Ekonomi Kurumu" adı altında devam etmektedir.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

T. C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 490-1-0-0/1-3-16, 12.01.1930.

BCA, 31-10-0-0/166-154-1, 31.10.1931.

BCA, 490-1-0-0/3-11-9, 15.11.1935.

BCA, 490-1-0-0/3-14-7, 17.11.1936.

BCA, 490-1-0-0/3-15-41, 09.11.1937.

BCA, 490-1-0-0/4-19-23, 08.12.1938.

BCA, 490-1-0-0/4-21-31, 10.11.1939.

BCA, 490-1-0-0/14-76-2, 09.01.1935.

BCA, 490-1-0-0/1-3-21, 06.02.1930.

Resmi Yayınlar

Milli Sanayi Kataloğu, Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti, Ankara 1930.

Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Nizamnamesi, Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti, Ankara 1929.

TBMM Zabıt Cerideleri, Devre: 3, İçtima: 13, C. 1, 12.12.1929.

1931 Birinci Ziraat Kongresi: İhtisas Raporları, Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti, Ankara 1931.

1930 Sanayi Kongresi, Raporlar-Kararlar-Zabıtlar, Ankara 2008.

Sürelî Yayınlar

“Sanayi Sergisi”, *Akşam*, 28 Mart 1932.

“Ankara’ya Gönderilecek Eşya İçin Kolaylık”, *Akşam*, 7 Nisan 1932.

“Başvekilin Nutku”, *Cumhuriyet*, 13 Kânunuevvel 1929.

“Ankara’da Bir Cemiyet Teşekkül Etti”, *Cumhuriyet*, 13 Kânunuevvel 1929.

“Gazi ve Yerli Mallar”, *Cumhuriyet*, 16 Kânunuevvel 1929.

“Millî Tasarruf”, *Cumhuriyet*, 20 Kânunuevvel 1929.

“Kazım Paşa Hz. Şehrimizde”, *Cumhuriyet*, 20 Kânunuevvel 1929.

“Millî Tasarruf Cemiyeti”, *Cumhuriyet*, 22 Kânunuevvel 1929.

“Dün Toplanan Müessisler İlk İdare Heyetini İntihap Etiler”, *Cumhuriyet*, 24 Kânunuevvel 1929.

“Tasarruf Cemiyeti”, *Cumhuriyet*, 27 Kânunuevvel 1929.

“Tasarruf Cemiyeti Bir Ziraat Kongresi Toplayacak”, *Cumhuriyet*, 12 Haziran 1930.

“İsmet ve Kazım Paşaların Mühim Nutukları”, *Cumhuriyet*, 13 Kânunuevvel 1930.

“Kazım Paşa’nın Radyo ile Söylediği Mühim Nutuk”, *Cumhuriyet*, 13 Kânunuevvel 1930.

“Tasarruf Haftası’nın İkinci Günü Parlak Geçti”, *Cumhuriyet*, 14 Kânunuevvel 1930.

“Maliye Vekâleti Bir İzahnâme Hazırladı”, *Cumhuriyet*, 9 Kânunusani, 1930.

“Yaşasın Yerli Malı”, *Cumhuriyet*, 10 Kânunuevvel 1931.

“Tasarruf Haftası’nın Bugün Birinci Günüdür”, *Cumhuriyet*, 12 Kânunuevvel 1931.

“Vatandaş Tasarruf Et, İstikbalini Kazanırsın”, *Cumhuriyet*, 12 Kânunuevvel 1930.

“Leipzig’de Türkiye”, *Cumhuriyet*, 10 Mart 1932.

“Yerli Mallarını Tanımak İçin”, *Cumhuriyet*, 19 Haziran 1932.

“Sanayi Sergisi Açıldı”, *Cumhuriyet*, 2 Mayıs 1932.

“6. Artırma ve Yerli Mallar Haftası Açıldı”, *Cumhuriyet*, 13 Kânunuevvel 1935.

“İktisat Haftası Açıldı”, *Cumhuriyet*, 13 Kânunuevvel 1935.

“Ziraat Kongresi Niçin Yapılıyor”, *Hâkimiyeti Milliye*, 10 Eylül 1930.

“Sanayi Kongresi’nde Neler Görüşülecek”, *Hâkimiyeti Milliye*, 22 Şubat 1930.

“İktisat ve Tasarruf Cemiyeti’nin İlk Sergi Evi İnşaatı Bu Ay Bitiyor”, *Hâkimiyeti Milliye*, 7 Ağustos 1934.

“Büyük Cidalin Yolunda”, *Milliyet*, 15 Kânunuevvel 1929.

“Reşit Saffet Bey Teşkilat Yapmak Üzere İstanbul'a Geldi”, *Milliyet*, 21 Kânunuevvel 1929.

“Taahhüt Edin”, *Milliyet*, 21 Kânunuevvel 1929.

“Tasarruf Cemiyeti Şehrimizde Teşkilat Yapıyor”, *Milliyet*, 21 Kânunuevvel 1929.

“Büyük Rehber” *Milliyet*, 21 Kânunuevvel 1929.

“Milli Tasarruf Haftası Yarın Başlıyor”, *Milliyet*, 12 Teşrinisani 1930.

“İsmet Paşa'nın Nutku”, *Milliyet*, 13 Kânunuevvel 1930.

“Tasarruf Haftası'nda İkinci Gün”, *Milliyet*, 14 Kânunuevvel 1930.

“Sanayi Numune Sergisi Açıldı”, *Milliyet*, 21 Nisan 1930.

“Kongreyi İktisat Vekili Açmış ve Nutuk İrat Etmiştir”, *Milliyet*, 23 Nisan 1930.

“Sanayi Kongresi İyi Neticeler Verdi”, *Milliyet*, 3 Mayıs 1930.

“Sanayi Kongresi'nde Verilen Kararlar”, *Milliyet*, 30 Nisan 1930.

“Umumi Ziraat Kongresi İlk İctimamı Yaptı”, *Milliyet*, 6 Kânunusani 1931.

“Ziraat Sergisi”, *Milliyet*, 6 Kânunusani 1931

“Millî Sanayi Sergisi Açıldı”, *Milliyet*, 2 Mayıs 1932.

“Milli Sanayi Sergisi Açılıyor”, *Milliyet*, 25 Mart 1932.

“1934 Sanayi Sergisi”, *Milliyet*, 31 Teşrinievvel 1934.

“Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun”, *T.C. Resmi Gazete*, 20 Şubat 1930.

“Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu”, *T.C. Resmi Gazete*, 30 Haziran 1930.

“Celal Bayar Bu Akşam Vereceği Söyleyle Haftayı Kapatacak”, *Tan*, 18 Birincikânun 1935.“

“Artırma ve Yerli Malı Haftasının İkinci günü”, *Ulus*, 14 İlkânun 1935.

“Meclis Reisimiz İstanbul'da”, *Vakit*, 21 Kânunuevvel 1929.

“Milli Para Mücadelesi Hararetle Devam Ediyor”, *Vakit*, 22 Kânunuevvel 1929.

“İstanbul'da Tasarruf Cemiyeti Açıldı”, *Vakit*, 24 Kânunuevvel 1929.

“Tasarruf Haftası”, *Vakit*, 12 Teşrinisani 1930.

“Başvekil İktisadi İnkişafımızın Çarelerini Güzel Bir Nutukla Anlattı”, *Vakit*, 13 Kânunuevvel 1930.

“Milli Sanayi Sergisi Dün Başvekilimizin Bir Hitabesiyle ve Büyük Merasimle Açıldı”, *Vakit*, 21 Nisan 1930.

“Gazimiz Millî Sanayi Numune Sergisinde”, *Vakit*, 22 Nisan 1930.

“İkinci Sanayi Sergisi Dün Ankara'da Küşat Edildi”, *Vakit*, 10 Nisan 1931.

“Başvekil Sanayi Sergisini Bir Nutukla Açtı”, *Vakit*, 31 Teşrinievvel 1934.

“İktisadî Seferberlik İlan Edilmiştir”, *Yarın*, 13 Kânunuevvel 1929.

“Sanayi Sergisi”, *Yeni Asır*, 31 Teşrinievvel 1934.

Kitaplar ve Makaleler

Aktaş, Melike, "Kültürel-Ekonomik Model Çerçevesinde Milli İktisat Ve Tasarruf Cemiyeti Halkla İlişkiler Çalışmaları Üzerine bir İnceleme", *Selçuk İletişim Dergisi*, 13/2, (2020), s. 967-986.

Altun, Şafak, *İlk Hedef Akdeniz'di İkinci Hedef İktisat*, İstanbul 2007.

Aydemir, Şevket Süreyya, *Halk İçin İktisat Bilgisi*, Ankara 1938.

Aydemir, Şevket Süreyya, *Mektep Kooperatifçiliği ve Türkiye Ekonomisi*, Ankara 1933.

Aysan, Mustafa A., *Atatürk'ün Ekonomi Politikası*, İstanbul 1980.

Boratav, Korkut, *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002*, Ankara 2004.

Çavdar, Tevfik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)*, İstanbul 2004.

Duman, Doğan, "Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 1/2, (Haziran 1992), s. 127-141.

Duman, Doğan ve Varnalı, Özgür Şahap, "1930'larda Çocuk Piyeslerinde Yerli Malı Kullanma ve Ulusal Ekonomi Bilincini Oluşturma Çabaları", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6/2, (Şubat 2013), s. 1529-1547.

Duman, Doğan, "1930'larda Ekonomideki Korumacılık Politikasının Okullardaki Yansımaları", *Toplumsal Tarih*, 7/40, (Nisan 1997), s. 19-22.

Egeli, Münir Hayri, *Yeni Ağustos Böcekleri İle Karıncalar*, Ankara 1936.

Ezer, Feyzullah, "Dünya Ekonomik Krizi Sonrası Türkiye'nin Devletçiliğe İntikali ve İzlemiş Olduğu Kalkınma Politikaları", *Turkish Studies-Historical Analysis*, 10/4, (2019), s. 833-846.

Hayri, Münir, *Haftamızı Oynuyoruz*, Ankara 1936.

Tekeli, İlhan ve İlkin, Selim, *1929 Dünya Buhranında Türkiye'nin İktisadi Politika Arayışları*, Ankara 1983.

İloğlu, Asım Süreyya, *Türkiye Ekonomi Kurumunun Kuruluşu ve 1929-1973 Yıllarındaki Çalışmalarına Toplu Bir Bakış*, Ankara 1974.

İnan, Afet, *İzmir İktisat Kongresi: 17 Şubat- 4 Mart 1923*, Ankara 1989.

Kazgan, Gülten, *Ekonomide Dışa Açık Büyüme*, İstanbul 1988.

Keyder, Çağlar, *Dünya Ekonomisi İçinde Türkiye (1923-1929)*, İstanbul 1993.

Kuruç, Bilsay, *Belgelerle Türkiye İktisat Politikası (1929-1932)*, 1, Ankara 1988.

Müderrişoğlu, Alptekin, *Kurtuluş Savaşı'nın Mali Kaynakları*, Ankara 1974.

Nadi, Yunus, "Peşte Sergisinde Türkiye", *Cumhuriyet*, 1 Haziran 1931.

Nadi, Yunus, "Yeni Millî Bir Eser: Ankara'da Sergi Binası", *Cumhuriyet*, 18 Nisan 1933.

Nadi, Yunus, "Millî Hafta", *Cumhuriyet*, 12 Kânunuevvel 1931.

Namık, Süleyman, "Peşte Sergisinde", *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1931.

Ökçün, Gündüz, *Türkiye İktisat Kongresi 1923 İzmir*, Ankara 1981.

Öner, Erdoğan, *Mali Olaylar ve Düzenlemeler Işığında Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet Döneminde Mali İdare*, Ankara 2001.

Özer, M. Halis, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Milli Tüccar Oluşturma Çabalarında İş Bankasının Rolü", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69/2, (2014), s. 351-377.

Semiz, Yaşar, *Atatürk Döneminin İktisat Politikası Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti*, Konya 1996.

Senai, Mualla ve Hayri, Münir, *Küçük Paralar*, Ankara 1936.

Siirt Mebusu Mahmut, "Sözden İşe", *Milliyet*, 22 Kânunuevvel 1929.

Tezel, Yahya Sezai, *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi*, Ankara 1986.

Toker, Nurdan Güven, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Toplumla Bütünleşme Projesi Olarak Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti", *History Studies*, 11/2, (Nisan 2019), s. 655-679.

Tokgöz, Erdinç ve Uygur, Ercan, *Sekseninci Yılında Türkiye Ekonomi Kurumu (Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti)*, Ankara 2009.

Tokgöz, Erdinç, *Dünden Bugüne Türkiye Ekonomi Kurumu (Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti)*, Ankara 2004.

Tokgöz, Erdinç, *Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-2001)*, Ankara 2001.

Turan, Şerafettin, *Türk Devrim Tarihi, Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938)*, 3. Kitap, I. Bölüm, Ankara 1995.

Türk, İsmail, "Atatürk ve Türk Mali Sistemi", *Atatürk Dönemi Ekonomi Politikası ve Türkiye'nin Ekonomik Gelişimi*, (1982), s. 7-23.

Ülken, Yüksel, *Atatürk ve İktisat, İktisadi Kalkınmada Etkinlik Sorunu ve Eklektik Model*, Ankara 1981.

Yerasimos, Stefanos, *Az gelişmişlik Sürecinde Türkiye, I. Dünya Savaşı'ndan 1971'e*, Çev. Babür Kuzucu, İstanbul 1989.

Yücel, Hüseyin, *Cumhuriyet Ekonomisinin Kuruluşu ve Gelişimi*, Ankara 2017.

Extended Abstract

The World Economic Depression, which affected the whole world in 1929, also caused many devastating effects on Turkey's economy. The depreciation of the Turkish currency and the sudden fall in the prices of agricultural products, along with the crisis experienced in this period when a liberal economy model was followed in Turkey, paved the way for the state to abandon the liberal economy model and implement the statism policy. The National Economy and Savings Society was established in Ankara on 12 December 1929 by the state itself. The purpose of the association was to encourage the people to live sparingly and to use local goods.

The Association received a great deal of attention throughout the country, and a significant increase was achieved in the number of branches and members in a short time. Since the early days of the foundation of the Association, he made evaluations about the economic situation of the country at the meetings he held every week. There were also discussions about how the economic measures to be taken by the government would be announced to the public. In particular, the government's emphasis on wearing clothes made of local fabric and the issue of national savings have always been a subject of the society. In this period, the Society has frequently emphasized in the public that it is possible to dress cheaper with domestic goods and to be healthier by consuming local foods. The issue of using domestic goods was also kept on the agenda by the press, and the government was supported in this regard.

The society organized various meetings and conferences in order to raise awareness of the people about saving and to get them accustomed to the use of domestic goods, and tried to raise the awareness of the people about consumption in order to prevent waste. After the 1929 Economic Crisis, the issue of using domestic goods was frequently brought up. Because the amount of money spent on imported products directly affected the foreign payment balance of the state, the stability of the national currency and the realization of new investment opportunities. However, it was not an easy task to change the habits of the people all of a sudden and to accustom them to domestic goods. As a matter of fact, help was received from the intellectuals and prominent statesmen of the period and it was announced to the public that they wore clothes made of local fabric.

One of the prominent and most comprehensive activities of the society was the organization of the Domestic Goods and Savings Week, which started to be celebrated in 1930. The society made extensive preparations for the Domestic Goods and Savings Week, which was first planned to be held on 12 December

1930. Domestic Goods and Savings Week continued to be celebrated throughout the 1930s and more comprehensive events were organized each time. Especially in the celebrations between 1930-1935, the Turkish press also supported the society with advertisements and posters. The Society cooperated with the Ministry of Education to effectively celebrate the Domestic Goods and Savings Week in schools. It has been tried to instill the habit of using domestic goods and the awareness of saving in the young generations in all other educational institutions, especially in primary schools. In this context, the importance of the week was emphasized with conferences, performances and parades, poems, articles, posters and slogans. Serial conferences were held on domestic goods, national savings, and national economy, and exhibitions consisting of local food and clothing were held in People's Houses, just like in schools. In addition, a number of activities were organized in order to popularize the idea of using domestic goods in the army.

In the 1930s, especially children's plays were used to instill the awareness of using domestic goods and saving on children. One of them is the play named "Little Coins" written by Münir Hayri Egeli in 1936, the subject of which is economics. When it comes to 1935, it is seen that the use of domestic goods and the consciousness of national savings have become more widespread among the people. In the evaluations made for the Turkish economy in 1936, the point reached by the economy by following the national savings policy was evaluated. In the conferences held during the Domestic Goods and Savings Week, which continued to be celebrated in 1937-1938, the nationality of the economy was frequently emphasized and the importance of using domestic goods was mentioned. The Domestic Goods and Savings Week in 1938 was a week in which Atatürk, who passed away on November 10, was commemorated. It was emphasized that the architect of all the economic measures taken was Gazi Mustafa Kemal Atatürk, and that loving Atatürk is considered a national worship for every Turkish citizen. There were no entertainments and showcase competitions this week. Domestic Goods and Savings Week, which started with the opening speech of İsmet İnönü until the Second World War, continued with the radio speeches of many ministers and senior officials, especially the Minister of Economy.

Another important activity of the National Economy and Savings Society was the organization of Industry and Agriculture Congresses. The National Economy and Savings Society decided to organize a National Industry Sample Exhibition and Industry Congress in Ankara, about four months after its establishment, and preparations began in February 1930. On February 11, 1930, in a meeting held under the chairmanship of Trabzon Deputy and Deputy Speaker of the Grand National Assembly of Turkey Hasan (Saka), the principles

regarding the conduct of the congress were determined and accepted. After the World Economic Depression, Turkey has been in search of a new development and the idea of establishing an industry in this direction has become widespread. The Society has also decided to organize an Industry Congress in order to inform the authorities about the current industry of the country in line with its expert opinions. The Society started its work in February 1930. The Industry Congress was opened on 20 April 1930 with the participation of 96 people. Participants were mostly businessmen and technicians.

During the Economic Depression, Turkey's exports were mostly based on agricultural products. State administrators wanted to increase exports without raising domestic prices, and to offer more products to the market in a way and price suitable for world standards. The Society also decided to organize an Agricultural Congress to assist the government's request. The Agriculture Congress was opened on January 5, 1931 in Ankara by the Deputy of Economy, Mustafa Şeref Özkan. Important decisions were taken at the Agricultural Congress on what should be done to increase production and exports. The congress was effective in the preparation of the First Industrial Plan, but the fact that the congress coincided with the Menemen event caused it not to receive enough attention.

The National Economy and Savings Society organized a "Domestic Goods Exhibition" at various times and places in order to increase the interest of the people in domestic goods, to enlighten the public about the products produced, and also to contribute to the revival of the economy. The first of these exhibitions is the National Industry and Sample Exhibition held on April 20, 1930. In the sample section of the exhibition, samples of goods from each branch of the industry manufactured in the country are included. Atatürk, who came to visit the exhibition on April 22 and stayed there for about an hour, first visited the sample section of the exhibition and received detailed information about the products. After visiting the sales department, Atatürk closely examined the products there.

After the great interest shown in the Industry Exhibition, the society continued its efforts to open new exhibitions. All of the companies producing domestic goods throughout the country were requested to participate in the Second Industry Exhibition to be held. In fact, no fee was charged from the companies that will participate in the exhibition, and a discount was applied for the transportation of exhibition products to Ankara. As a result of all these preparations, the Second Industry Exhibition was opened on April 10, 1931. After the First and Second Industry Exhibition, the society decided to organize a Third Industry Exhibition in Ankara between 1-15 May 1932. The Agriculture

Exhibition was opened on the same day as the Agriculture Congress held on January 5, 1931. In addition to companies from various cities of Turkey, foreign companies such as Russian and Hungarian participated in the exhibition. Particular attention was paid to exhibiting the products that attract attention in the field of agriculture at the Agricultural Exhibition, and these products were introduced to foreign participants in particular. Apart from this, agricultural tools, machines, tools and equipment related to agricultural technique were exhibited.

The society also participated in exhibitions held in Budapest and Leipzig in order to promote domestic products in foreign markets and to increase their market shares. An exhibition was held in Budapest, the capital of Hungary, on May 9, 1931, and in Leipzig, Germany, on March 6, 1932. During the exhibition, visitors were also given information about Turkey's economic potential, historical and natural beauties. Various trade links have been established to help increase Turkey's exports. The National Economy and Savings Society achieved its purpose in both exhibitions and had the chance to introduce Turkey, Turkish products, Turkey's national identity and culture to foreign nations. With the exhibitions, social and commercial connections were established with foreign countries, and Turkey was shown to be an industrial country.

Shortly after the establishment of the society, the use of domestic goods and the national savings policy were widely adopted among the people. Parallel to this situation, a conscious development has been observed in ensuring economic stability in the country. For example, while the average growth rate in the industry was 8.5% in the period between 1923-1929, this rate increased to 14.8% between 1930-1932. On the other hand, while the share of national income allocated to imports was 14.5% between 1923-1929, it decreased to 6.6% between 1933-1939. Thus, in the face of the economic crisis, Turkey was able to continue its industrialization and growth policy as a result of the planned structure of the society and its national policies. In the face of the increasing demand of the people for domestic goods, on the one hand, the capacity of the existing factories was increased, on the other hand, new industrialization moves were started.

The Society changed its name to "National Economy and Increasing Institution" in 1939. The association, which merged with the "Turkish Economics Association" in 1955, continues its activities under the name of "Turkish Economic Institution" today.